

**ROLE OF RENEWABLE ENERGY IN BUILDING
THE LEGAL ENERGY POLICY FOR EU
ROLA OZE W BUDOWANIU PRAWNEJ
POLITYKI ENERGETYCZNEJ UE**

Anna Śniegulska-Wach

Wyższa Szkoła Gospodarki Euroregionalnej
im. Alcide De Gasperi w Józefowie
anna@wsge.edu.pl

ABSTRACTS

The energy sector is a key element of the smooth functioning of the economy. For several years, however, perceptible became negative effects of its impact on the environment. The European Union in carrying out international obligations and as well its own strategies makes an effort to transform the EU economy in a low-carbon and environment friendly economy. For this goal, the organization is actively promoting the usage of renewable energy sources.

Large use of conventional energy sources has led to the emergence and implementation of sustainable development policy, which became the basis for the legal formation of the EU energy policy focused on renewable energy. This is due to (related to) the role of non-conventional energy sources during the process of solving the global energy crisis. The style and quality of the energy security policy is closely linked to the issue of regulation.

The development of the legal energy policy of the EU should be considered based on assumptions of Directive 2009/28/EC. The deployment process of the directive has highlighted the challenges faced by EU's energy regulations. Determination of energy policy without creating effective methods of its implementation is insufficient. In the end, the EU should develop effective methods of enforcing the implementation of the Community law.

Sektor energetyczny ma kluczowe znaczenie dla sprawnego funkcjonowania gospodarki każdego rozwiniętego państwa. Od kilku lat coraz mocniej zauważalne są negatywne skutki jego oddziaływania na środowi-

ska. Unia Europejska w związku z realizacją zobowiązań międzynarodowych, jak i również własnych strategii, stara się przekształcić gospodarkę UE w gospodarkę niskoemisyjną i przyjazną środowisku. W tym celu organizacja promuje wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.

Daleko idące wykorzystanie konwencjonalnych źródeł energii doprowadziło do wykształcenia polityki zrównoważonego rozwoju i wdrożenia jej. Stała się podstawą kształtowania prawnej polityki energetycznej UE ukierunkowanej na OZE. Wiąże się to z rolą niekonwencjonalnych źródeł energii w rozwiązaniu globalnego kryzysu energetycznego. Styl i jakość polityki bezpieczeństwa energetycznego wiążą się ściśle z zagadnieniem uregulowań prawnych.

Rozwój energetycznej polityki prawnej UE należy rozpatrywać, biorąc pod uwagę założenia Dyrektywy 2009/28/WE. Proces wdrażania dyrektywy uwidocznił, przez jakimi wyzwaniem stoją unijne regulacje energetyczne. Ustalenie polityki energetycznej bez stworzenia skutecznych metod jej wdrożenia jest niewystarczające. W tym celu Unia Europejska powinna wypracować skuteczne metody egzekwowania implementacji prawa wspólnotowego.

KEY WORDS:

EU, RES, legal energy policy, sustainable development policy, Directive 2009/28/EC

UE, OZE, prawna polityka energetyczna, zrównoważony rozwój, Dyrektywa 2009/28/WE

WPROWADZENIE

Rosnące wraz z rozwojem cywilizacyjnym zapotrzebowanie na energię, przy wyczerpywaniu się jej tradycyjnych zasobów, oraz towarzyszący ich zużyciu wzrost zanieczyszczenia środowiska naturalnego spowodowały zwiększenie zainteresowania wykorzystaniem energii ze źródeł odnawialnych. Ostatnia dekada XX wieku charakteryzowała się szeregiem reform legislacyjnych mających na celu dogłębną reformę zasad funkcjonowania sektora energetycznego, w tym sektora odnawialnych źródeł energii. W związku z powyższym wydane zostały stosowne akty na poziomie prawa europejskiego, których treść została, bądź ma zostać, przeniesiona do ustawodawstw poszczególnych państw członkowskich Unii.

Postępująca eksploatacja konwencjonalnych źródeł energii wymusiła wprowadzenie polityki zrównoważonego rozwoju. Polityka ta stanowi podstawę tworzenia prawnej polityki energetycznej UE w kontekście odnawialnych źródeł energii. Nie byłoby to możliwe bez uprzedniego rozważenia roli OZE w rozwiązaniu globalnego kryzysu energetycznego.

W artykule został ukazany problem kształtowania polityki bezpieczeństwa energetycznego na szczeblu unijnym oraz jej wpływ na kształt uregulowań prawnych (Breński, 2011).

Celem artykułu jest przedstawienie odnawialnych źródeł energii jako ważnego elementu prawnej polityki energetycznej UE oraz kluczowego narzędzia realizującego politykę zrównoważonego rozwoju. Ukazano, iż jeśli chodzi o realizację celów polityki energetycznej, OZE mają do spełnienia ważną rolę w aspekcie zwiększenia dywersyfikacji źródeł produkowanej energii, co w perspektywie doprowadzić powinno do poprawy bezpieczeństwa energetycznego kraju.

Przedstawiono rozwój energetycznej polityki prawnej UE, a szczególnie ukazano założenia Dyrektywy 2009/28/WE. Opisano również, przed jakimi wyzwaniami stoją unijne regulacje energetyczne. Ukazano, iż niewystarczające jest ustalenie polityki energetycznej bez stworzenia efektywnych metod jej wdrożenia, oraz że Unia Europejska powinna wypracować skuteczne metody egzekwowania implementacji prawa wspólnotowego.

Podczas przetwarzania zebranego materiału badawczego posłużono się metodami analizy systemowej, analizy instytucjonalno-prawnej, historyczną, porównawczą oraz ekstrapolacji. Należy również wspomnieć, iż procesowi badawczemu towarzyszyła szeroka analiza źródeł prawa wspólnotowego.

Tytułem zakończenia należy wyrazić nadzieję, że ustalenia dokonane na łamach niniejszego artykułu przyczynią się do pogłębienia poziomu refleksji nad stanem rozwoju odnawialnych źródeł energii w budowaniu prawnej polityki energetycznej Unii Europejskiej.

OZE A PRAWNA POLITYKA ENERGETYCZNA UE

Pomimo iż udział Europy w światowej emisji CO₂ jest dużo mniejszy niż w Ameryce Północnej czy Azji, to polityka UE zmierza do dalszego ograniczenia emisji tego gazu. UE cel ten zamierza osiągnąć poprzez opracowanie i wdrażanie energooszczędnych technologii w przemyśle oraz zwiększenie udziału produkcji energii ze źródeł odnawialnych, a dokład-

niej przez realizację zrównoważonego modelu wykorzystania i produkcji energii. Odnawialne źródła energii w polityce energetycznej UE zajmują priorytetową pozycję, a aspekt prawny rozwoju energetyki odnawialnej jest jej najważniejszym elementem. Głównie ze względu na niski i malejący wskaźnik samowystarczalności energetycznej oraz rosnącą świadomość ekologiczną obywateli państw Unii Europejskiej pojawiło się zainteresowanie szerszym wykorzystaniem OZE. Rosnące uzależnienie państw Unii od importu nośników energii pierwotnej oraz międzynarodowe spory wokół ich podziału zwróciły uwagę na zagadnienie wypracowania i koordynowania europejskiej polityki energetycznej. Zdolność kształtowania spójnej polityki chroniącej interesy wszystkich państw członkowskich ma szczególne znaczenie dla bezpieczeństwa energetycznego UE. Niezwykle ważne jest przezwycięzenie rozbieżności pomiędzy członkami Unii w postrzeganiu bezpieczeństwa energetycznego, które już w XX wieku stało się kluczowym elementem dyskusji nad wyzwaniem bezpieczeństwa narodowego. Z powodu coraz większej zależności Europy od zewnętrznych dostawców ropy naftowej i gazu ziemnego niezbędne okazało się stworzenie wspólnotowej strategii energetycznej, uwzględniającej stale rosnące zapotrzebowanie na energię. Strategia ta powinna przewidywać również istnienie sprawnych mechanizmów reagowania w sytuacjach kryzysowych w ramach tzw. solidarności energetycznej UE (Cziomera, 2008, s. 281).

ROZWÓJ ENERGETYCZNEJ POLITYKI PRAWNEJ UE

Kształtowanie unijnych rozwiązań prawnych w sektorze energetycznym przebiegało w sposób stopniowy, począwszy od traktatów ustanowionych w latach 50. XX wieku, poprzez akty prawne ustanowione w latach 90. i w pierwszej dekadzie XXI wieku. Badając dotychczasowy dorobek prawny w zakresie energetyki, można zauważyć, że jest on odzwierciedleniem procesu rozwoju Unii Europejskiej, która związana jest zarówno z przyjętymi rozwiązaniami prawnymi, jak również czynnikami o charakterze ekonomiczno-polityczno-społecznymi, czego najlepszym wyrazem były kryzysy węglowe z lat 50. czy naftowe z lat 70.

Polityka energetyczna państwa to wyodrębniony segment polityki gospodarczej państwa, kształtujący założenia i cele państwa w stosunku do sektora energetycznego z perspektywy realizacji przez państwo wybranych celów społeczno-gospodarczych za pomocą środków władczych, jak i niewładczych. To właśnie państwo definiuje cele istotne do zrównoważonego rozwoju kraju oraz proponuje bądź narzuca środki ich realizacji w obrębie

polityki energetycznej (Elżanowski, 2008, s. 68). „Przez pojęcie polityka energetyczna należy rozumieć kompleks funkcjonalnie ze sobą powiązanych działań prawnych i faktycznych podejmowanych przez państwo (a ściślej: przez organy państwa), zmierzających do takiego ukształtowania sektora energetycznego gospodarki (jego organizacji i reguł funkcjonowania), aby w sposób optymalny realizował on określone cele społeczno-gospodarcze” (Walaszek-Pyziół, 2002, s. 13).

Mimo, iż polityka energetyczna nadal pozostaje w gestii narodowych kompetencji państw członkowskich, powszechne jest przekonanie o zwiększeniu jej skuteczności w ramach strategii wspólnotowej. Niezwykle istotna pozostaje kwestia przełożenia teoretycznych założeń na konkretne działania. Strategiczny charakter i chęć zachowania narodowych prerogatyw w kształtowaniu sektora energetycznego rodzą trudności w tworzeniu wspólnej polityki energetycznej. Jednym z ważniejszych wyzwań, przed którymi obecnie stoją kraje członkowskie, jest zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego UE, które jest jednym z podstawowych elementów systemu bezpieczeństwa europejskiego (zob. Łęski, 2013).

Pierwsze wspólnotowe regulacje dotyczące europejskiej polityki energetycznej zawarte zostały już w traktatach założycielskich. Po doświadczeniach z czasów II wojny światowej sektor węglowy podlegał od 1951 r. kontroli Wysokiej Władzy Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali (EWWiS), a od 1958 r. przemysł energii atomowej państw członkowskich koordynowała Europejska Wspólnota Energii Atomowej. Traktat powołujący Wspólnotę Europejską w art. 3. ust. 1. stanowił, że „działalność wspólnoty obejmuje środki w dziedzinach energetyki, ochrony ludności i turystyki”. Kryzys naftowy z 1973 r. uświadomił państwom europejskim ich stopień uzależnienia od zewnętrznych źródeł energii, a także konieczność rozpoczęcia działań mających na celu zwiększenie koordynacji narodowych polityk energetycznych. Wyłoniła się wówczas potrzeba ograniczenia zależności poszczególnych krajów od dostaw ropy naftowej w przyszłości, co skutkowało znaczącą zmianą podejścia do polityki energetycznej. Zmiana ta doprowadziła do wydania wielu dyrektyw oraz opracowania założeń polityki w odniesieniu do oszczędzania energii. Kolejnym impulsem do opracowania jednolitej polityki energetycznej stało się dążenie Wspólnot do utworzenia wspólnego rynku oraz przyjęcie Jednolitego Aktu Europejskiego w 1986 r. Początkowo jednak energetyka nie została włączona do obszaru objętego zasadami jednolitego rynku. W przyjętym w 1992 r. Traktacie z Maastricht nie wprowadzono oddzielnego tytułu do-

tyczącego kwestii energetycznych, mimo że regulował on politykę unijną w kwestii koordynacji i rozwoju infrastruktury. Dopiero Traktat lizboński, przyjęty po fiasku Traktatu ustanawiającego Konstytucję dla Europy z 2004 r., określił energię jako sferę kompetencji dzielonych między państwa członkowskie oraz Unię (Kaczmarek, 2010, s. 32–33).

Obecnie cele ogólne i szczegółowe dotyczące obowiązku osiągnięcia ustalonych wskaźników udziału energii ze źródeł odnawialnych w ogólnym zużyciu tej energii oraz zakres wykorzystywania energii ze źródeł odnawialnych w krajach członkowskich Unii Europejskiej regulują następujące dokumenty i akty normatywne UE:

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE z 23 kwietnia 2009 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych, zmieniająca i w następstwie uchylająca dyrektywy 2001/77/WE oraz 2003/30/WE (Dz. Urz. WE L 140 z 05.06.2009),
- biała księga: Energia dla przyszłości: Odnawialne źródła energii (1997),
- zielona księga: Ku europejskiej strategii bezpieczeństwa energetycznego (2001).

Dotychczas w ramach europejskiej polityki energetycznej można wyróżnić trzy podstawowe założenia. Po pierwsze, jest to konkurencyjność będąca realizacją strategii lizbońskiej. Po drugie, ochrona środowiska, która jest realizowana przez wypełnianie postanowień konferencji z Kioto z 1997 r. dotyczących redukcji ogólnej emisji gazów cieplarnianych. Po trzecie, bezpieczeństwo dostaw. Po Deklaracji madryckiej w 1994 r. rozpoczęła się konstruktywna dyskusja na temat bezpieczeństwa energetycznego, proponowanej polityki i programu wdrażania tzw. czystej energii. Bezpieczeństwo energetyczne zostało uznane za najważniejszy element niezależności polityczno-ekonomicznej UE, w kontekście zwłaszcza pragnienia wypełnienia postanowień z Kioto oraz poprawy europejskiego rynku energii. Protokół z Kioto, zastępujący ramową konwencję Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, jest jednym z najważniejszych międzynarodowych instrumentów prawnych mających na celu walkę ze zmianami klimatu. Zawiera zobowiązania państw uprzemysłowionych do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych odpowiedzialnych za globalne ocieplenie. Znaczny stopień uzależnienia Unii Europejskiej od zewnętrznych dostaw energii podwyższa ryzyko przerw lub zakłóceń w dostawach. Należy jednak pamiętać, iż bezpieczeństwo dostaw nie powinno być poj-

mowane jedynie jako kwestia ograniczenia zależności od importu i pobudzenia produkcji własnej. Bezpieczeństwo dostaw wymaga podjęcia szerokiego zakresu inicjatyw zmierzających, między innymi, do dywersyfikacji źródeł i technologii oraz poprawy stosunków międzynarodowych.

Pierwsze symptomy promowania OZE, jako jednego z założeń do osiągnięcia w polityce energetycznej Unii, należy odnotować już w 1986 r. (dokument o polityce energetycznej Wspólnoty). Jednak dopiero w Dyrektywie z 1996 r. (Dz. Urz. WE L 27 z 30.01.1997) jednolicie sformułowano zasady wewnętrznego rynku energii elektrycznej oraz bardziej skonkretyzowano zamierzenia. Dokument ten zawiera obszerną listę środków, jakie można wykorzystać w celu promowania OZE. Powtórzona ona został następnie w 2003 r. w Dyrektywie „elektrycznej” (Dz. Urz. UE L 176 z 15.07.2003 r.).

Do środków służących do promowania OZE można zaliczyć:

- systemy wspierania programów badawczo-rozwojowych i wdrożeniowych,
- eliminację barier prawnych, administracyjnych i instytucjonalnych,
- narzędzia fiskalne i subsydia,
- preferencyjne taryfy,
- dodatkowe opłaty obciążające zużycie energii elektrycznej,
- świadectwa pochodzenia energii z OZE (tzw. zielone certyfikaty),
- obowiązek zakupu energii z odnawialnych źródeł energii i długoterminowe kontrakty na zakup energii z OZE (Ligus, 2012, s. 123–124).

Powyższe dyrektywy sygnalizowały jedynie intencje, ale nie zobowiązywały do konkretnych działań.

Europejska polityka energetyczna jako bardzo ważny czynnik rozwoju postrzegała i postrzega pozyskiwanie energii ze źródeł odnawialnych. Pierwszym krokiem w kierunku uściślenia celów strategicznych energetyki odnawialnej stała się zielona księga, przyjęta przez Komisję Europejską w listopadzie 1996 r. (COM(96) 576 final). Całość założeń obecnej europejskiej polityki energetycznej zawarta jest w tym dokumencie programowym, ostatecznie przyjętym w 2000 r. (COM(2000) 769 final).

Ukazano w nim możliwą sytuację energetyczną Europy w ciągu najbliższych kilkudziesięciu lat i podkreślono dwie zasadnicze kwestie. Po pierwsze, że UE jest w dużym stopniu uzależniona od zewnętrznych dostaw energii, a wskaźnik samowystarczalności wynosi jedynie 50%. Po

drugie, że emisje gazów cieplarnianych na obecnym poziomie nie umożliwiają wypełnienia zapisów Protokołu z Kioto.

Rezultatem dyskusji nad zieloną księgą, która skupiła się na typach i rodzajach działań, jakie powinny zostać podjęte za poziomie Wspólnoty, jak i krajów członkowskich, były istotne zmiany jakościowe tego dokumentu (Krawczyński, Wodzyński, 2006). Zapoczątkowana przyjęciem zielonej księgi tendencja, jest do dziś kontynuowana zarówno w dokumentach postulatywnych, jak i dyrektywach europejskich. OZE stanowią bardzo ważny zapis we wspólnotowej polityce energetycznej. Dlatego, też, gdy stwierdzono, że ze stale utrzymującym się postępem technologicznym w zakresie wytwarzania energii z odnawialnych źródeł nie utrzymuje się tendencja wzrostu ich wykorzystania, opracowano specjalny polityczny system wsparcia dla tego działania. Jego istotą było stworzenie długoterminowej strategii kształtowania norm prawnych mających skutecznie promować OZE w poszczególnych segmentach: politycznym, marketingowym, ekonomicznym i przede wszystkim administracyjnym (Elżanowski, 2008, s. 113). W zielonej księdze podkreślono ponadto, że bezpieczeństwo dostaw energii jest koniecznym warunkiem zapewnienia w przyszłości stałego rozwoju. We wnioskach do zielonej księgi stwierdzono, że przyjęcie nowych środków zmierzających do ograniczenia zapotrzebowania na energię jest konieczne zarówno w celu zmniejszenia zależności od importu, jak i ograniczenia emisji gazów cieplarnianych. W rezolucji z 15 listopada 2001 r. w sprawie zielonej księgi Parlament Europejski apelował o podjęcie działań zachęcających do zmian w kierunku elektrowni o dużej efektywności energetycznej, w tym jednostek wytwarzających ciepło i energię elektryczną w skojarzeniu (Dz. Urz. UE L 52 z 21.02.2004).

Kolejnym istotnym dokumentem opracowanym przez Komisję Europejską w 1997 r. była biała księga: Energia dla przyszłości. Odnawialne źródła energii (COM (97) 599 final). W dokumencie tym zawarto już strategię UE w zakresie odnawialnych źródeł energii oraz plan działań przyszłościowych. Za podstawę konkretnych przedsięwzięć uznano wyniki analizy stanu wyjściowego i roli OZE w sektorze zaopatrzenia w energię, a horyzont czasowy sięgał 2010 r. Zgodnie z założeniami białej księgi udział OZE w bilansie energii pierwotnej krajów Unii Europejskiej w porównaniu do dostępnego potencjału technicznego był zbyt mały. Dokument zwracał szczególną uwagę na zależność UE od importu paliw i energii, postęp w tworzeniu wewnętrznego rynku energii, wykorzystanie europejskiego potencjału OZE, tendencje postępu technik energetycznych, specyfikę

wysokich kosztów inwestycyjnych, ryzyko innowacyjności (Krawczyński, Wodzyński, 2006, s. 2).

Mając na uwadze tak przedstawione cechy OZE i ich otoczenia, sformułowano strategię UE, która zaczęła następnie być realizowana przez liczne programy badawczo-rozwojowe i wdrożeniowe. Na realizację wytyczonych celów, zaznaczonych w strategii, składało się wiele powodów, takich jak dotychczasowy brak spójnej i transparentnej strategii oraz znikoma skala penetracji technologii odnawialnych.

Pomimo iż w ciągu ostatnich lat utrzymuje się istotny postęp, m.in. technologie stają się tańsze, to nie jest on w stanie przełamać wielu nie-technicznych barier, które powstrzymują penetrację OZE na rynku energii elektrycznej. Odwołanie się do środków politycznych mających na celu zmianę struktury bilansu elektroenergetycznego i wsparcie działań, leżących w zakresie odpowiedzialności za środowisko i bezpieczeństwo było oczywistym rozwiązaniem. Dlatego też przyznano, że długoterminowe i stabilne normy prawne dla rozwoju OZE, obejmujące aspekty polityczne, administracyjne, ekonomiczne i marketingowe są w istocie priorytetem. Strategię podporządkowano celowi zasadniczemu, jakim było osiągnięcie w 2010 r. 12% udziału OZE w strukturze zużycia energii w UE. Należy podkreślić, iż wartości założone w strategiach narodowych odnoszą się wyłącznie do energii elektrycznej, stąd rozbieżności zakładanego udziału ogólnoeuropejskiego (22%) ze strategicznym celem w białej księdze (12%) odnoszącym się do całkowitego bilansu energetycznego. Taki cel indykatorywny okazał się dobrym narzędziem politycznym, dającym klarowny sygnał i bodziec do działania. Zauważyć należy, że rozszerzenie UE o nowe kraje członkowskie uczyniło realizację tego celu zadaniem znacznie trudniejszym. Mimo to wszechstronne wykorzystanie potencjału OZE powinno stanowić ważne narzędzie zmniejszenia zależności zaopatrzenia od źródeł zewnętrznych i osiągnięcia redukcji emisji CO₂.

W białej księdze ukazano wiele obszarów priorytetowych środków możliwych do zastosowania, w ramach wewnętrznego rynku energii. Z punktu widzenia OZE do najważniejszych zaliczono:

- „niedyskryminacyjny dostęp OZE do rynku energii elektrycznej, wsparty zasadą udzielania preferencji tym źródłom;
- środki fiskalne i finansowe wspomagające OZE, z uwagi na korzyści dla środowiska;
- nowe inicjatywy w celu zwiększania udziału biopaliw, biogazu i biomasy

w transporcie, ciepłownictwie i wytwarzaniu energii elektrycznej” (Ligus, 2012, s. 124).

Propozycje i deklaracje zawarte w białej księdze zostały zamieszczone w Dyrektywie 2001/77/EC z 27 września 2001 r. w sprawie wspierania produkcji energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii (Dz. Urz. WE L 238 z 27.09.2001). Pierwsze artykuły tej dyrektywy dotyczą najistotniejszych kwestii, takich jak wskaźnikowe cele krajowe, programy wspomagające, gwarancje pochodzenia energii elektrycznej wytwarzanej w OZE czy zagwarantowanie dostępu OZE do sieci przesyłowej. Podsumowując, Unia Europejska musi szczególną uwagę skupić na tworzeniu środków finansowego wspierania OZE, które w bardzo długim horyzoncie czasowym są najbardziej obiecującym środkiem dywersyfikacji dostaw.

Pakiet klimatyczno-energetyczny, nazywany pakietem „3 x 20%”, został przyjęty przez Parlament Europejski i kraje członkowskie UE w marcu 2007 r. Pakiet ten wzbudził wiele dyskusji i zastrzeżeń. Miało to miejsce przede wszystkim wśród krajów UE, w których produkcja energii elektrycznej i ciepła oparta jest w dominującym udziale na węglu kamiennym i brunatnym (m.in. Polska), gdzie stopień zamożności, mierzony produktem krajowym brutto na mieszkańca jest niski (głównie nowe kraje EU-12) i dalszy rozwój gospodarczy niesie ze sobą wzrost zapotrzebowania na energię, a także istnieje niebezpieczeństwo niekonkurencyjności i w konsekwencji przesunięcia produkcji energochłonnych produktów przemysłowych niestrategicznych, cementu, ciężkiej chemii itp. do krajów nieobjętych umownymi celami redukcji gazów cieplarnianych. Należy zaznaczyć, że powyższe zastrzeżenia i obawy nie tyle dotyczyły celów „3x20%” pakietu, ile mechanizmów ich realizacji, głównie nowelizacji tzw. Dyrektywy EU ETS (zob. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/29/WE z 23 kwietnia 2009 r. zmieniająca dyrektywę 2003/87/WE w celu usprawnienia i rozszerzenia wspólnotowego systemu handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych (tzw. Dyrektywa EU ETS), Dz. Urz. UE L 140 z 5.06.2009).

Po długich i napiętych negocjacjach, 11 grudnia 2008 r. na szczycie przywódców krajów członkowskich w Brukseli wypracowano kompromis w sprawie pakietu klimatyczno-energetycznego. Kompromis podtrzymuje cele dla całej Unii polegające na redukcji emisji gazów cieplarnianych o 20% w 2020 r. w stosunku do emisji z 1990 r. oraz zwiększeniu udziału energii ze źródeł odnawialnych do 20% w 2020 r. w bilansie energetycznym UE. Odpowiednia dyrektywa powinna objąć swym zakresem trzy sektory

gospodarki: produkcję energii elektrycznej, ciepłownictwo oraz transport. Sugeruje się, aby państwa członkowskie zapewniły 10% udział energii odnawialnej (biopaliwa) w sektorze transportu. Kolejnymi istotnymi założeniami jest podniesienie o 20% efektywności energetycznej do 2020 r. oraz ograniczenie emisji o 21% w systemie EU ETS do 2020 r. w porównaniu do poziomu emisji z 2005 r.

Unia Europejska, postanawiając w 2008 r. ograniczyć emisje gazów cieplarnianych, udowodniła, iż jest zaangażowana w walkę z zagrożeniami związanymi ze zmianą klimatu i w sprawowanie wiodącej roli na świecie poprzez wskazanie, w jaki sposób można tego dokonać. Zamiar ograniczenia poziomów emisji z 1990 r. o 20% w 2020 r. wraz z 20-procentowym celem w zakresie energii ze źródeł odnawialnych było istotnym krokiem na drodze do

zrównoważonego rozwoju UE, a tym samym wyraźnym sygnałem dla reszty świata, że UE jest gotowa na podjęcie niezbędnych działań. Dzięki temu UE zrealizuje cel określony w protokole z Kioto i ma pozytywny bilans dokonań w zakresie przeciwdziałania zmianie klimatu (Komunikat Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów (KOM(2010)265 wersja ostateczna).

Polityka energetyczna poprzez działania inicjowane na szczeblu krajowym wpisuje się w realizację celów polityki energetycznej określonych na poziomie Wspólnoty. Realizacja idei zrównoważonego rozwoju w UE, jak i w państwach członkowskich zakłada w swojej istocie rozwój i liberalizację rynku energetycznego przy jednoczesnym maksymalnym poszanowaniu środowiska (szerzej: Sitek i Trzaskalik, 2011). Do podstawowych metod realizacji powyższych postulatów można zaliczyć m.in. nakładanie na przedsiębiorstwa energetyczne wykorzystujące infrastrukturę sieciową przymusu uzyskiwania pozwoleń administracyjnych. Przez te pozwolenia można kształtować pewne obowiązki związane z realizacją ochrony środowiska oraz zobowiązanie odpowiednich organów do kontroli realizacji wymienionych obowiązków. Można wprowadzić system preferencyjny dla podmiotów produkujących energię z OZE oraz energię uzyskiwaną w skojarzeniu oraz system redukcji bezpośrednich obciążeń dla środowiska naturalnego, jakim jest ograniczenie emisji wytwarzanych przez branżę energetyczną (Elżanowski, 2008, s. 106).

Odnawialne źródła energii stanowią jedno z głównych narzędzi realizacji polityki zrównoważonego rozwoju UE w zakresie sektora

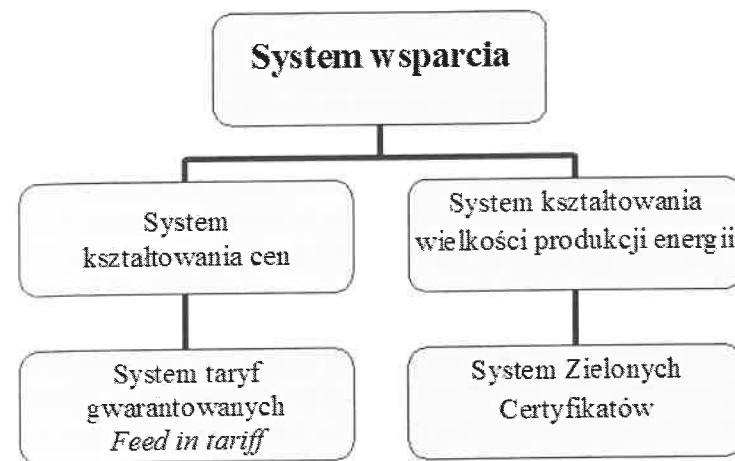
energetycznego i jego oddziaływania na środowisko naturalne. Jako nowe rozwiązania techniczne wymagają one ze strony aparatu administracji wsparcia zarówno uprzedniego, jak i następczego. Zarówno stworzenia warunków preferencji dla ich wytwórców, jak i zapewnienia producentom odnawialnych źródeł energii racjonalności prowadzonej inwestycji i ponoszenia kosztów w tym zakresie, co odbywa się m.in. w formie zapewnienia obowiązku odkupu przez minimalne narzuty limitowe (Elżanowski, 2008, s.112).

Należy zauważyć, iż zastosowanie wszelkich mechanizmów wsparcia ze strony organów administracji niewątpliwie narusza zasadę konkurencji na rynku i wpływa na wolność gospodarczą podmiotów w nim uczestniczących. Jako przykład może posłużyć zobowiązanie pod groźbą kary administracyjnej do zakupu energii pochodzącej z określonego procesu wytworzenia. Powodem ograniczenia wolności gospodarczej w tej sytuacji jest ochrona wartości, jaką jest środowisko naturalne (Elżanowski, 2008, s.112).

Istotne, gdy chodzi o europejską doktrynę polityki proekologicznej było stanowisko obrane przez Europejski Trybunał Sprawiedliwości w zakresie obowiązkowego zakupu energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych. Wyrok z 13 marca 2001 r. w sprawie C-379/98 Preussen-Elektra, której przedmiotem było podważenie przez przedsiębiorstwo energetyczne Preussen-Elektra AG obowiązkowego odkupu energii pochodzącej z OZE po cenach ustalonych przez niemieckie ustawodawstwo, które były znacznie wyższe od stawek rynkowych, rozstrzygnął problem obowiązkowego zakupu energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych. Skarżący zakwalifikował ten problem jako pomoc publiczną. Trybunał jednak nie podzielił tego stanowiska i uznał, że są to środki pochodzące ze środków prywatnych, i podstawą do ich wpłacenia jest dobro, jakim jest ochrona środowiska, co z kolei wpisuje się w zakres realizacji celów UE (Elżanowski, 2008, s.106).

Istnieją dwa podejścia dotyczące systemu wsparcia OZE: system taryf gwarantowanych feed in tariff oraz system certyfikatów.

Rys. 1. Systemy i instrumenty wsparcia OZE

Źródło: Status prawnych regulacji w zakresie OZE [w]: <http://www.zielonytelefon.eco.pl> [pozyskano: 15.08.2013]

Poszczególne kraje UE mają swobodę wyboru odpowiednich systemów wsparcia. Przykładowo w Polsce zdecydowano się na rozwiązanie wdrażające system kształtowania wielkości energii, oparty na systemie zbywalnych świadectw pochodzenia energii, tzw. zielonych certyfikatach.

System taryf gwarantowanych feed in tariff (zasilenie w taryfie) zapewnia producentom gwarancję sprzedaży energii elektrycznej z OZE po ustalonej na określony czas (zazwyczaj 20 lat) cenie. System ten pozwala różnicować wysokość wsparcia w zależności od stopnia rozwoju technologicznego konkretnej technologii OZE, daje możliwość rozbudowy i uszczegółowienia taryfy oraz umożliwia szybką reakcję na zmiany rynkowe. Przy tym rozwiązaniu różnicę między ceną rynkową a tą gwarantowaną pokrywa finalnie odbiorca końcowy. Biorąc pod uwagę powyższe czynniki, jest ono uważane za najefektywniejsze.

Obok systemu wsparcia produkcji energii elektrycznej opartej na systemie taryf gwarantowanych istnieje system certyfikatów, czyli system zbywalnych praw majątkowych o określonej wartości rynkowej, przyznawanych wytwórcom energii z OZE. Mechanizm ten jest mało elastyczny, premiuje najtańsze technologie oraz nie daje pewności i stabilności przychodu w długim czasie. Nie umożliwia on również szybkiej reakcji na

zmiany technologii oraz jest kosztowny administracyjnie. Ponadto jest to mechanizm nieprzyjazny dla mikrogeneracji, gdyż generuje wysokie koszty (por. Soliński, 2008).

Powyżej opisane systemy wsparcia OZE, tj. system taryf gwarantowanych i system zielonych certyfikatów, są najczęściej stosowanymi systemami płatności. Oba są stosowane w większości krajów członkowskich UE, ale występują między nimi istotne różnice, co z kolei wpływa na ich ocenę. Szerszą implementacją cieszą się systemy taryf gwarantowanych, które mają zastosowanie w większości krajów UE, natomiast system zielonych certyfikatów zaledwie w kilku, w tym w Polsce. Nawet jeśli wiele krajów stosuje system płatności taryf gwarantowanych, to efekty jego zastosowania są bardzo zróżnicowane. Sam system nie jest gwarantem sukcesu. Do tego potrzebne są trzy czynniki wsparte publiczną akceptacją, jak i wsparciem instytucji rządowych oraz pozarządowych. Są to: właściwie zaprojektowany mechanizm płatności, łatwy dostęp do sieci i uproszczone procedury administracyjne. Do tej pory żaden kraj nie zdołał przekształcić rynku energii odnawialnej przez zastosowanie tylko jednego instrumentu wsparcia. Oznacza to, iż by osiągnąć sukces, należy zastosować kombinację polityk. Przykładowo, szczególnie w początkowej fazie, olbrzymią rolę pełni wykorzystanie jako instrumentu bodźców finansowych, jak również badań rozwojowych.

ZAŁOŻENIA DYREKTYWY 2009/28/WE ORAZ ICH WDRÓŻENIE

O wadze odnawialnych źródeł energii dla Unii Europejskiej świadczy już fakt, że europejski prawodawca nie tylko zakwalifikował je do uregulowań pakietu klimatyczno-energetycznego, lecz także unormował tę kwestię w oddzielnym akcie prawnym o randze dyrektywy. W ten sposób, m. in. w celu realizacji pakietu klimatyczno-energetycznego, Komisja Europejska zaproponowała uchwalenie dyrektywy dla promocji odnawialnych źródeł energii. W efekcie tego została przyjęta Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE z 23 kwietnia 2009 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych, zmieniająca i w następstwie uchylająca dyrektywy 2001/ oraz 2003/30/WE (Dz. Urz. WE L 140 z 05.06.2009). 77/WE

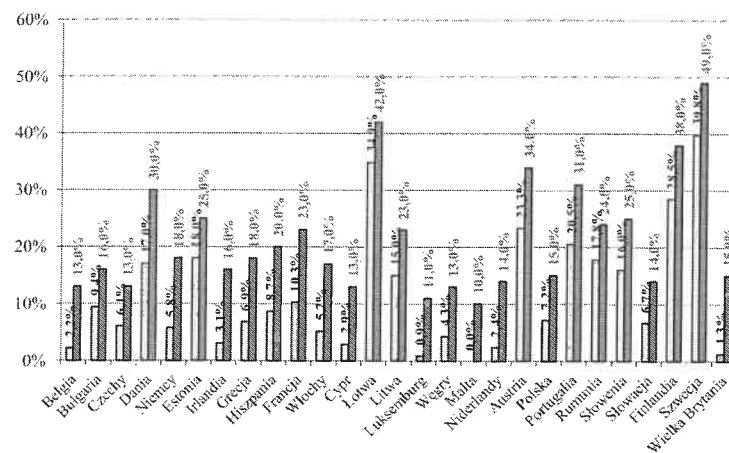
Dokument ten aktualizuje m.in. kwestię obowiązkowych celów i środków krajowych w zakresie stosowania energii ze źródeł odnawialnych w 2020 r. Zgodnie z art. 27. Dyrektywy państwa członkowskie miały czas

do 5 grudnia 2010 r., by dokonać jej implementacji do krajowego porządku prawnego. Na przykład Polska nadal nie wypełniła tego obowiązku.

W Dyrektywie 2009/28/WE ustalono wiele zadań dla państw członkowskich UE. Są to w szczególności wspólne ramy do promowania energii ze źródeł odnawialnych, obowiązkowe krajowe cele ogólne w odniesieniu do całkowitego udziału energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto i w odniesieniu do udziału energii ze źródeł odnawialnych w transporcie. Określone zostały zasady dotyczące statystycznych przekazów określonej ilości energii z OZE między państwami członkowskimi, wspólnych projektów między państwami członkowskimi i z państwami trzecimi, gwarancji pochodzenia, procedur administracyjnych, informacji i szkoleń, dostępu energii ze źródeł odnawialnych do sieci elektroenergetycznej. W Dyrektywie 2009/28/WE określono również kryteria zrównoważonego rozwoju biopaliw i biopłynów (zob. M. Wójcicka, 2013).

Ustalone w Dyrektywie cele ogólne w zakresie udziału energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto w 2020 r. dla poszczególnych państw członkowskich UE przedstawiono na rys. 2.

Rys. 2. Krajowe cele ogólne w zakresie udziału energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto w 2020 r.

Źródło: Energia ze źródeł odnawialnych w 2011 r., GUS, Warszawa 2012

Każdy kraj członkowski otrzymał własny cel ilościowy na rok 2020 z celami pośrednimi (2010, 2014, 2016, 2018), który jest celem obowiązkowym oraz prawnie wiążącym pod groźbą sankcji karnej. Cele liczone są w stosunku do zużycia energii końcowej brutto (wyeksportowane biopaliwa nie liczą się do celów), uwzględniają wszystkie końcowe zielone nośniki energii, w tym zielone ciepło (nie tylko energię elektryczną i biopaliwa). Dyrektywa zawiera kryteria zrównoważoności biopaliw i biomasy określone metodą LCA (Life Cycle Assessment – ocena cyklu życia. Jest to technika z zakresu procesów zarządczych, mająca na celu ocenę potencjalnych zagrożeń środowiska. Istotą tej metody jest nastawienie nie tylko na ocenę wyniku końcowego danego procesu technologicznego, lecz także oszacowanie i ocena konsekwencji całego procesu dla środowiska naturalnego) oraz uwzględnienie zielonej energii elektrycznej w realizacji 10-procentowego udziału OZE w zużyciu paliw w transporcie.

Zgodnie z postanowieniami Dyrektywy 2009/28/WE rządy państw członkowskich UE miały przygotować narodowe plany działań (NPD) na rzecz OZE do 30.06.2010 r., pokazując szczegółowo, jak zamierzają zrealizować swoje cele, przedstawiając też narzędzie do monitorowania. W tworzeniu NPD i ich wdrażaniu przewidziany był udział samorządów terytorialnych.

Ponadto Dyrektywa 2009/28/WE przewiduje współpracę w ramach UE poprzez wspólne projekty (art. 7–8) czy transfery statystycznie (art. 6.) nadwyżek lub niedoborów energii z OZE w stosunku do krajowych celów. Dyrektywa określa również zasady współpracy pomiędzy państwami członkowskimi w zakresie OZE (art. 7.), jak i współpracy z państwami trzecimi (art. 9.), w ramach której w obu sytuacjach mogą również uczestniczyć prywatni operatorzy. Zgodnie z art. 11. dwa państwa członkowskie (lub więcej) mogą dobrowolnie postanowić o połączeniu lub częściowym koordynowaniu ich krajowych systemów wsparcia. Z punktu widzenia inwestorów ważne uregulowania zostały zawarte również w ramach art. 16. Stwierdza się w nim, że państwa członkowskie podejmują odpowiednie kroki, mające na celu stworzenie infrastruktury przemysłowej i dystrybucyjnej sieci elektroenergetycznej, inteligentnych sieci, obiektów magazynowania oraz systemu elektroenergetycznego podczas przystosowania do dalszego rozwoju wytwarzania energii elektrycznej z OZE, w tym również połączeń wzajemnych między państwami członkowskimi a państwami trzecimi. Państwa członkowskie podejmują również stosowne kroki, aby przyspieszyć procedury autoryzacji infrastruktury sieciowej oraz skoordy-

nować zatwierdzanie infrastruktury sieciowej z procedurami administracyjnymi i planowania. Efektem tych działań ma być przyspieszenie przyłączania OZE do sieci i znaczne skrócenie czasu oczekiwania na wydanie stosownych decyzji w tej materii (Cherka, Elżanowski, Swora, Wąsowski, 2010, s. 132–133).

Zgodnie z art. 2 Dyrektywy 2009/28/WE energia ze źródeł odnawialnych oznacza „energię z odnawialnych źródeł niekopalnych, a mianowicie energię wiatru, energię promieniowania słonecznego, energię aerotermalną, geotermalną i hydrotermalną i energię oceanów, hydroenergię, energię pozyskiwaną z biomasy, gazu pochodzącego z wysypisk śmieci, oczyszczalni ścieków i ze źródeł biologicznych (biogaz)”. Na przykład, definicja przedstawiona w Dyrektywie 2009/28/WE i definicja ukazana w prawie polskim są do siebie bardzo zbliżone, jednak w Dyrektywie 2009/28/WE dodatkowo uwzględniono dwa rodzaje OZE: energię aerotermalną (zdefiniowaną jako energię magazynowaną w postaci ciepła w powietrzu w danym obszarze) oraz hydrotermalną (energia składowana w postaci ciepła w wodach powierzchniowych). Powyższe, pominięte w polskim prawie rodzaje OZE mają znaczenie w procesach wytwarzania ciepła i chłodu, ale nie mają w Polsce znaczenia, jeśli chodzi o wytwarzanie energii elektrycznej.

Warto zaznaczyć, że w wymienionej dyrektywie bardzo silnie podkreślono, że „energia ze źródeł odnawialnych oznacza energię z odnawialnych źródeł niekopalnych”. Jest to dość istotne w sytuacji, gdy, przykładowo, polski ustawodawca wypowiada się o konieczności zaliczenia do OZE także np. metanu z kopalń, którego energetyczne wykorzystanie należy uznać za niezwykle zasadne, ale nie ma podstaw formalnych, aby zaliczać go do OZE.

Zaznaczono również, że ważny element dotyczy rozpraszania produkcji energii, czyli dywersyfikacji. Ponadto niezwykle istotne jest, by energia była produkowana jak najbliżej ostatecznego odbiorcy, w małych wytwórniach, oraz aby nie było strat podczas jej przesyłania.

Samo ustalenie polityki energetycznej nie ma realnego odzwierciedlenia, jeżeli nie ma stworzonych skutecznych metod jej implementacji gospodarczej. Skuteczne oddziaływanie zewnętrzne przez UE na rynek energetyczny jej państw członkowskich wiąże się ściśle ze skutecznymi rozwiązaniami prawnymi.

Podsumowując, w Dyrektywie 2009/28/WE ustanowiono europejskie ramy promowania energii odnawialnej, wyznaczono obowiązkowe

cele krajowe w zakresie energii odnawialnej, zgodnie z którymi do 2020 r. jej udział w końcowym zużyciu energii powinien wynosić 20%, a w transporcie 10%. Są to zasadnicze cele strategii Europa 2020 na rzecz wzrostu gospodarczego, gdyż przyczyniają się do innowacji przemysłowych i przewagi technologicznej Europy, a także do ograniczenia emisji, poprawy bezpieczeństwa dostaw energii i zmniejszenia zależności od importu surowców energetycznych (Com(2013) 175 wersja ostateczna, s. 2). Bardzo ważne jest, że Dyrektywa zawiera wymóg uproszczenia systemów administracyjnych dotyczących energii odnawialnej, a także usprawnienia sieci elektroenergetycznej w celu ułatwienia dostępu dla energii elektrycznej wytwarzanej ze źródeł odnawialnych. Ponadto, ustanawia całościowy system kryteriów zrównoważonego rozwoju biopaliw i biopłynów oraz obowiązkowe wymogi dotyczące monitorowania i sprawozdawczości. Wszystkie biopaliwa stosowane w dążeniu do osiągnięcia celu w wysokości 10% i korzystające z krajowego wsparcia muszą spełniać wymogi systemu. Wdrożenie Dyrektywy 2009/28/WE w sprawie energii odnawialnej i strategii krajowych określonych w krajowych planach działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych spowodowało, że w większości państw członkowskich nastąpił znaczący wzrost znaczenia sektora energii odnawialnej.

PODSUMOWANIE

XXI wiek niewątpliwie możemy nazwać wiekiem pełnym wyzwań dla ludzkości. W ciągu ostatnich lat coraz bardziej odczuwalne są skutki wpływu działalności ludzkiej na stan środowiska naturalnego, ale również życie drugiego człowieka. Wiele z nich, takich jak: problem braku dostępu do wody pitnej, głód, wymieranie tysięcy gatunków roślin i zwierząt czy też zwiększający się stopień zanieczyszczenia powietrza, bezpośrednio lub pośrednio powiązane są z funkcjonowaniem sektora energetycznego.

Sektor energetyczny jest niezbędnym elementem funkcjonowania gospodarki każdego rozwiniętego państwa. Energia elektryczna i paliwa konieczne są do prawidłowego działania innych sektorów gospodarki, takich jak przemysł, budownictwo, rolnictwo czy transport. Rozwój cywilizacyjny i technologiczny wymuszają i jednocześnie powodują stale zwiększający się popyt na energię. Ciągły wzrost konsumpcji energii przekłada się bezpośrednio na zwiększającą się degradację środowiska naturalnego. Negatywny wpływ działalności człowieka, w tym także tej związanej z wykorzystaniem energii, dostrzeżony został już w latach 60. ubiegłego wieku. Niepokojące prognozy, płynące między innymi z Organizacji Narodów

Zjednoczonych, nie pozostawiały wątpliwości, iż dla bezpieczeństwa przyszłych pokoleń niezbędne jest podjęcie skoordynowanych działań na arenie międzynarodowej – działań mających na celu przeciwdziałanie negatywnym skutkom zmian klimatycznych.

W wielu krajach świata i Unii Europejskiej położenie geopolityczne, a także posiadane zasoby naturalne ukierunkowały sektor energetyczny w stronę konwencjonalnych źródeł energii, w tym przede wszystkim węgla, ropy naftowej i gazu. Przykładem stanowiącym tego dowód jest Polska, która pomimo regulacji wdrażanych przez politykę energetyczną Unii Europejskiej, nadal w głównej mierze opiera swój sektor energetyczny na wykorzystaniu węgla kamiennego i importowanej głównie z Federacji Rosyjskiej ropy naftowej. Unia Europejska, mająca na celu realizację zobowiązań międzynarodowych, takich jak ramowa konwencja UNFCCC czy też Protokół z Kioto, a także własnych strategii i planów, od lat podejmuje wysiłki w celu zmiany rzeczywistości i przekształcenia unijnego sektora energetycznego w efektywny, energooszczędny i przyjazny środowisku.

Promocja i zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii stały się strategicznym celem prawnej polityki energetycznej Unii Europejskiej, która dziś jest światowym liderem promowania OZE. Docenienie roli OZE i postawienie tego rodzaju źródeł energii w centrum sektora energetycznego, generującego biliardowe zyski i będącego jednym z największych rynków zbytu energii na świecie, ma swoje uzasadnienie w wielu czynnikach. Odnawialne źródła energii posiadają nieoceniony potencjał, który dziś w zaledwie kilkuprocentowej części jest efektywnie wykorzystywany w UE. Jak sama nazwa wskazuje, możliwości wykorzystywania OZE są niewyczerpalne i regenerowane poprzez samą naturę. Brak negatywnych skutków dla środowiska naturalnego i jednoczesna szansa na zwiększenie własnej mocy produkcyjnej przez Unię Europejską stanowią szansę uniezależnienia się organizacji od dostaw energii i paliw z poza swoich granic, przy jednoczesnej dbałości o kondycję Ziemi. Wszystkie wymienione czynniki w jednoznaczny sposób wskazują na celowość umiejscowienia OZE w centrum dzisiejszej polityki prawnej UE.

Wsparcie propagowania odnawialnych źródeł energii wymaga jednak od organizacji, jaką jest Unia Europejska, nie tylko rozwiązań prawnych. Jak dowodzą wnioski przedstawione w niniejszym artykule, niezbędnym elementem efektywnego wdrożenia OZE do sektora energetycznego jest system stabilnego wsparcia finansowego dla inwestorów, a także edukacja proekologiczna społeczeństwa. Przekształcenie gospo-

darki Unii Europejskiej w gospodarkę niskoemisyjną wymaga wdrożenia nowoczesnych technologii i wsparcia dla ich twórców. Ostatnim i niezwykle potrzebnym elementem jest wypracowanie skutecznych metod egzekwowania realizacji wyznaczonych zadań od państw członkowskich.

REFERENCES

- Breński, W. (2008). Analiza zmian i różnicowań społeczno-gospodarczych w regionach po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej. [w:] A. Organiściak-Krzykowska, B. Balcerzak-Paradowska. Społeczno-Ekonomiczne problemy regionów. Olsztyn: Wydawnictwo UWM.
- Cherka M., Elżanowski F., Swora M., Wąsowski K. (red.) (2010), Energetyka i ochrona środowiska w procesie inwestycyjnym, Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Cziomer E. (red.) (2008). Międzynarodowe bezpieczeństwo energetyczne w XXI wieku, Kraków: Krakowska Szkoła Wyższa im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego Elżanowski F. (2008), Polityka energetyczna – prawne instrumenty realizacji, Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze Lexis Nexis. Kaczmarski M. (2010), Bezpieczeństwo energetyczne Unii Europejskiej, Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne
- Krawczyński M., Wodzyński L. (2006), Formalnoprawne i ekonomiczne wspieranie rozwoju technologii odnawialnych źródeł energii, Biuletyn Urzędu Regulacji Energetyki, nr 5.
- Ligus M. (2010), Efektywność inwestycji w odnawialne źródła energii. Analiza kosztów i korzyści, Warszawa: CeDeWu. Soliński B. (2008), Rynkowe systemy wsparcia odnawialnych źródeł energii – porównanie systemu taryf gwarantowanych z systemem zielonych certyfikatów, Polityka Energetyczna, Tom 11., Zeszyt 2.
- Łęski, M. (2013) Regulacje prawne energii odnawialnych we Wspólnotach Europejskich. *Journal of Moder Science* 3/18/2013
- Sitek, B., Trzaskalik, R. [red.] (2011) Zarządzanie informacją i energią w systemie bezpieczeństwa Unii Europejskiej. Józefów: Wydawnictwo WSGE
- Walaszek-Pyziół A. (2002), Energia i prawo, Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis.
- Wójcikca, M. (2013) Prawno-organizacyjne ramy wsparcia i promocji. *Journal of Moder Science* 1/16/2013

AKTY PRAWNE I DOKUMENTY:

- Analiza możliwości zwiększenia celu 20-procentowej redukcji emisji gazów cieplarnianych oraz ocena ryzyka ucieczki emisji, 26 maj 2010 (KOM(2010)265 wersja ostateczna).
- Communication from the Commission: Energy for the future: Renewable sources of energy. Green Paper for a Community Strategy, 20 November 1996 (COM(96) 576 final).
- Dyrektywa 2001/77/EC z 27 września 2001 r. w sprawie wspierania produkcji energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii (Dz. Urz. WE L 238 z 27.09.2001).
- Dyrektywa 2003/54/EC z 26 czerwca 2003 r. w sprawie wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej (Dz. Urz. UE L 176 z 15.07.2003 r.).
- Dyrektywa 2004/8/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 11 lutego 2004 r. w sprawie wspierania kogeneracji w oparciu o zapotrzebowanie na ciepło użytkowe na rynku wewnętrznym energii oraz zmieniająca dyrektywę 92/42/EWG (Dz. Urz. UE L 52 z 21.02.2004).
- Dyrektywa 96/92/EC z 19 grudnia 1996 r. w sprawie jednolitych zasad wewnętrznego rynku energii elektrycznej (Dz. Urz. WE L 27 z 30.01.1997).
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE z 23 kwietnia 2009 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych, zmieniająca i w następstwie uchylająca dyrektywę 2001/77/WE oraz 2003/30/WE (Dz. Urz. WE L 140 z 05.06.2009).
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/29/WE z 23 kwietnia 2009 r. zmieniająca dyrektywę 2003/87/WE w celu usprawnienia i rozszerzenia wspólnotowego systemu handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych (Dz. Urz. UE L 140 z 5.06.2009).
- Energy for the Future Renewable Energy Sources. White Paper for the Community Strategy and Action Plan, 26 November 1997 (COM (97) 599 final).
- Green paper – Towards a European strategy for the security of energy supply, 29 November 2000 (COM(2000) 769 final).
- Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Sprawozdanie na temat postępów w dziedzinie energii odnawialnej, 27 marca 2013 (Com(2013) 175 wersja ostateczna).